

УДК: 378:373.2.011.3-051

DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2017-10-10>

Людмила Валентинівна Іщенко,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри психології та педагогіки розвитку дитини,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
вул. Садова, 28, м. Умань, Україна

Ільдико Імрїївна Орос,
доктор філософії, ректор,
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II,
площа Кошута, 6, м. Берегово, Україна,

Олеся Олександрівна Ляховець,
кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної освіти,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького,
бульвар Шевченка, 81, м. Черкаси, Україна

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ДІАГНОСТИКА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДО ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

Статтю присвячено підготовці майбутніх вихователів до формування творчої особистості дитини дошкільного віку; розв'язується актуальна проблема психолого-педагогічної діагностики готовності студентів вищих навчальних закладів до професійної діяльності з творчими дітьми. Мета дослідження – розкрити результати психолого-педагогічної діагностики готовності майбутнього вихователя до формування творчої особистості дошкільника. Було розроблено діагностувальну методичку та такі критерії готовності майбутнього вихователя до формування творчої особистості дошкільника: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, практично-діяльнісний, оцінно-рефлексивний. Кожен критерій включає групу якісних показників, які розкривають зміст і дають характеристику досягнень студентів у передбаченому виді діяльності. На основі цього розроблено методичний інструментарій, за яким проведено психолого-педагогічну діагностику сформованості цієї професійної якості у майбутніх вихователів. Це уможливило їх чітку кількісну диференціацію за високим, достатнім, середнім і низьким рівнями готовності із конкретними характеристиками якісних вимірів, що відкриває перспективи для розроблення відповідних ефективних заходів щодо підвищення якості професійної підготовки майбутнього педагога до означеної діяльності.

Ключові слова: майбутні вихователі, психолого-педагогічна діагностика, методичний інструментарій, критерії, показники, рівні, творча особистість дитини дошкільного віку.

Вступ

Провідні принципи розвитку систем дошкільної і вищої освіти за напрямом підготовки «Дошкільна освіта» задекларовано у низці загальнодержавних документів, а саме: Національній стратегії розвитку освіти України у 2013-2021 роках, законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти, – у яких позиціонується необхідність наукового обґрунтування трансформації освітніх процесів щодо їх відповідності сучасним світовим гуманітарним тенденціям, універсальним цінностям, перше місце серед яких відводиться дитині, створенню умов для її особистісного розвитку.

Так, базовий компонент дошкільної освіти спрямовує науковців і практиків на своєчасне підтримання досягнень індивідуальної своєрідності, неповторного життєвого шляху дитини, на розвиток у дітей таких особистісних властивостей, як допитливість, ініціативність, самостійність, креативність [2]. Необхідність професійної підготовки майбутніх вихователів до формування творчої особистості дитини дошкільного віку

зумовлена переходом дошкільної освіти до нових, креативних технологій виховання й навчання. Тому наразі країна потребує фахівців дошкільної ланки освіти, здатних професійно виконувати функції навчання, виховання та розвитку дітей дошкільного віку.

Згідно з результатами аналізу вітчизняних та зарубіжних досліджень (О. Асмолова [1], А. Богуш [3], Є. Кульчицької [7], М. Лейтес [9], А. Матюшкіна [10], В. Моляко [11], Б. Теплова [13], Д. Гілфорд [16], Е. Торренс [17] та інших науковців), а також вивчення практичного досвіду роботи вихователів дошкільних закладів освіти доводиться констатувати той факт, що їхня професійна діяльність недостатньо охоплює комплексне вирішення широкого кола питань щодо формування творчої особистості дитини дошкільного віку, зокрема: специфіки організації освітнього процесу з формування творчої особистості дитини дошкільного віку, створення розвивального, творчого, індивідуально зорієнтованого середовища групи дошкільного закладу.

У дослідженнях (Сисоєва [12], Уфимцева [14] та ін.) розкрито аспект готовності вчителя до формування тво-

рчої індивідуальності учнів в умовах різних типів навчальних закладів, не торкаючись проблеми підготовки спеціалістів до формування творчої особистості дітей дошкільного віку. Натомість, дослідники (А. Богуш [3], В. Моляко [11] та ін.), вказуючи на зміни, які відбуваються в моделях освіти, у процесах суспільного розвитку, наголошують на нагальній потребі в підготовці таких фахівців, які були б здатні керувати цим процесом, створювати умови для творчої життєдіяльності та реалізації індивідуальності кожного вихованця в умовах дошкільного закладу освіти.

Виходячи з вищезазначеного, наразі актуальною і своєчасною є проблема психолого-педагогічної діагностики майбутніх вихователів до формування творчої особистості дошкільника, результати якої дадуть змогу розкрити перспективи для розроблення відповідних ефективних заходів щодо підвищення якості їх професійної підготовки до означеного виду діяльності в дошкільному закладі освіти.

Проблема готовності у контексті професійного становлення особистості – одна з найважливіших для загальної педагогіки. Не існує однозначного розуміння сутності і функцій зазначеного поняття, яке набуло останнім часом у концептуальному апараті педагогіки відносно самостійного і високого наукового статусу. Проте відмінності у визначенні поняття «готовність», що мають місце у різних авторів, дають підстави говорити про суперечливість наявних поглядів, а звідси і неузгодженість процедур перенесення цього поняття до експериментальної площини [5].

Професійна підготовка майбутніх педагогів характеризується наявністю різних компонентів. Аналіз досліджень вітчизняних учених дозволяє виокремити різні підходи до визначення основних компонентів професійної готовності майбутніх вихователів, що зумовлена насамперед видами підготовки, її спрямованістю, змістом, завданнями, методологічними підходами авторів тощо [5]. В одних випадках пропонується більше враховувати критерії та показники, що стосуються функціонального, а в інших – особистісного підходів.

Так, визначені Т. Фошиною [5] акмеологічні компоненти (мотиваційний, когнітивний, імпровізаційний) підготовки майбутніх педагогів до формування творчої індивідуальності дітей дошкільного віку трактуються в контексті становлення професіоналізму в процесі підготовки у вищому закладі освіти. Дослідник В. Моляко [11] підготовку студентів вищого навчального закладу до освітньої роботи з інтелектуально обдарованими дітьми дошкільного віку розглядає як сукупність трьох структурних компонентів: мотиваційного, когнітивного і діяльнісного. Як бачимо, окреслені авторами компоненти готовності передбачають оволодіння певними знаннями, уміннями й навичками та формування позитивної мотивації до професійної діяльності.

А. Ліненко [9] розглядає готовність як цілісну інтегровану якість особистості, що характеризує її емоційно-

когнітивну і вольову мобілізаційність у момент включення в діяльність визначеної спрямованості. Погоджуємося з позицією автора, що готовність не є вродженою, а виникає в результаті нагромадженого досвіду людини, що ґрунтується на формуванні її позитивного ставлення до майбутньої діяльності та особистісне і професійне удосконалення. Фактично те ж саме аргументується в дослідженні В. Киричок, але з доповненням того, що сформоване особистісне новоутворення відображає найвищий рівень професійної майстерності педагога. Також, на думку вченої, лише за умов певної мотивації та зміни системи цінностей можна реалізуватися як суб'єкт діяльності і професіонал [6].

Таким чином, готовність майбутнього вихователя до формування творчої особистості дитини-дошкільника розуміємо як цілісний, методологічно обґрунтований, цілеспрямований процес, що відбувається в межах загальної професійно-педагогічної підготовки за напрямом «Дошкільна освіта»; охоплює сформовані особистісні якості, професійну спрямованість, теоретичні й методичні знання, навички та вміння для виконання майбутньої професійної діяльності, вирізняється сукупністю взаємопов'язаних компонентів – мотиваційного, когнітивного, практично-діяльнісного, рефлексивного [5].

У рамках визначеного підходу рівень готовності майбутніх фахівців в означеній сфері діяльності має бути схарактеризований сукупністю певних параметрів, якими слугують визначені критерії та показники.

Залучення майбутніх вихователів до професійно-педагогічної діяльності можливе за умови наявності необхідних умінь та об'єктивної професійної підготовленості до виконання діяльності. Критеріями її оцінювання є сформованість ціннісно-мотиваційної сфери, володіння теоретичними знаннями, методиками, технологіями розвитку дитини (когнітивний компонент), здатність застосовувати їх у практичній діяльності (діяльнісний компонент), оцінка студентами своєї підготовленості до самовдосконалення, самореалізації, до творчої професійної діяльності з дітьми (рефлексивний компонент).

Мета статті – розкрити результати психолого-педагогічної діагностики підготовки майбутніх вихователів до формування творчої особистості дошкільника у закладі вищої освіти.

Завдання дослідження:

1) розкрити критерії і показники готовності майбутнього вихователя до формування творчої особистості дитини дошкільного віку.

2) розробити методичний інструментарій за визначеними критеріями і показниками та провести психолого-педагогічну діагностику для диференціації її рівнів у студентів з означеної підготовки.

Методи дослідження

На діагностувальному етапі було задіяно 60 студентів Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, які навчаються за спеціальністю 012 Дошкільна освіта. Усіх респондентів

було поділено на 2 групи: експериментальна (ЕГ) і контрольна (КГ).

Професійну компетентність діагностовано комплексом експериментальних методів, дібраних для кожного компоненту готовності. Для оцінювання стану підготовки майбутнього вихователя до формування творчої особистості дитини-дошкільника визначено низку критеріїв і показників: *когнітивний* (наявність уявлень про особливості та ознаки прояву якостей творчої особистості дошкільника; обізнаність із формами та методами педагогічної діяльності з формування творчої особистості дитини дошкільного віку; обізнаність з діагностичними методиками виявлення властивостей творчої особистості дошкільника); *мотиваційно-ціннісний* (наявність позитивної мотивації до проблеми формування творчої особистості дошкільника; інтерес до педагогічної діяльності з формування творчої особистості дошкільника; ставлення до дитини як до суб'єкта творчої взаємодії); *практично-діяльнісний* (уміння організувати процес розвитку творчої особистості дошкільника; уміння обирати оптимальні форми й методи організації творчої діяльності; уміння налагоджувати суб'єкт-суб'єктні взаємини під час організації формування творчої особистості дошкільника); *оцінно-рефлексивний* (уміння виконувати взаємо- й самооцінювання професійної діяльності, педагогічних умінь з формування творчої особистості; оцінювання здатності майбутніх вихователів до педагогічної децентралізації; оцінювання своєї підготовленості до саморозвитку, самовдосконалення, до творчої професійної діяльності з дітьми).

Кожен критерій включає групу якісних показників, які розкривають зміст і дають характеристику досягнень студентів у передбаченому виді діяльності.

Окреслені критерії покладено в основу розроблення відповідного методичного інструментарію, за яким проведено психолого-педагогічну діагностику готовності майбутнього вихователя до формування творчої особистості дитини та диференціації її рівнів у студентів, які навчаються за спеціальністю «Дошкільна освіта» і опанували дисципліни фахової підготовки та пройшли педагогічну практику в дошкільних навчальних закладах.

До кожного з визначених критеріїв і показників дібрано діагностувальні завдання, що передбачали: формулювання понять, пов'язаних з особливостями, сутністю та специфікою розвитку творчої особистості дошкільника; діагностування цієї якості в дітей; складання інтегрованих характеристик творчих нахилів і здібностей дошкільника; проектування розвивального, творчого, індивідуально зорієнтованого середовища життєдіяльності дітей тощо.

Перша серія діагностичних процедур стосувалася показників когнітивного критерію.

З метою діагностування показників когнітивного критерію готовності майбутнього вихователя до формування творчої особистості дошкільника розроблено

діагностичні завдання і методику їх проведення. Схарактеризуємо їх.

Когнітивний критерій

Показник: наявність уявлень про особливості та характерні ознаки прояву якостей творчої особистості дошкільника.

Мета: виявити наявність знань студентів про характерні ознаки прояву творчої особистості дошкільника.

Процедура виконання. Студентам пропонують завдання: назвати характерні ознаки прояву творчої особистості дошкільника.

Оцінювання рівнів обізнаності студентів із ключовими поняттями про характерні ознаки прояву творчої особистості дошкільника:

Дає правильну та розгорнуту характеристику ознак прояву творчої особистості дошкільника – 3 бали.

Дає правильну, але недостатньо розгорнуту характеристику ознак прояву творчої особистості дошкільника – 2 бали.

Дає частково правильну та недостатньо розгорнуту характеристику ознак прояву творчої особистості дошкільника – 1 бал.

Не може правильно називати характерні ознаки прояву творчої особистості дитини дошкільного віку – 0 балів.

Показник: обізнаність з формами, методами та прийомами формування творчої особистості дошкільника.

Завдання 1. Мета: виявити знання студентів про форми та методи розвитку творчої особистості дошкільника.

Процедура виконання. Студентам пропонують завдання: скласти перелік форм, методів та прийомів, які стимулюють формування творчої особистості дошкільника.

Оцінювання ступенів обізнаності із формами, методами та прийомами формування творчої особистості дошкільника.

Обізнаний з формами, методами та прийомами формування творчої особистості дошкільника у повному обсязі – 3 бали.

Достатньо обізнаний з формами, методами та прийомами формування творчої особистості дошкільника; повною мірою визначає ігрові методи та частково – творчі, проблемно-пошукові – 2 бали.

Виявляє часткову обізнаність із формами, методами та прийомами формування творчої особистості дошкільника – 1 бал.

Показник: обізнаність із діагностичними методиками виявлення проявів якостей творчої особистості дитини дошкільного віку.

Завдання. Мета: з'ясувати вміння застосовувати комплекс діагностичних методик, спрямованих на виявлення якостей творчої особистості дитини дошкільного віку.

Процедура виконання. Перед студентами поставлено такі завдання: дібрати комплекс діагностичних

методик, спрямованих на виявлення якостей творчої особистості дитини дошкільного віку та використати діагностичний комплекс з конкретною дитиною.

Оцінювання студентів велось за аналогію попередньо схарактеризованих показників готовності майбутнього вихователя до формування творчої особистості дошкільника.

Друга серія діагностичних процедур спрямована на виявлення показників мотиваційно-ціннісного критерію підготовленості майбутніх вихователів до формування творчої особистості дошкільника.

Показник: наявність позитивної мотивації до проблеми формування творчої особистості дошкільника.

Завдання. Мета: з'ясувати наявність позитивної мотивації до проблеми формування творчої особистості дошкільника.

Процедура виконання. Студентам запропоновано підкреслити у кожному переліку один із варіантів тверджень, що найбільше відповідає бажанню здійснювати професійну діяльність із формування творчої особистості дошкільника: маю схильність до роботи з дітьми дошкільного віку; люблю дітей, творення чогось нового з дітьми приносить мені емоційне задоволення; маю творчі здібності; маю організаційні здібності; до роботи з дітьми мене спонукає: пізнавальний інтерес; навчальні завдання; службові обов'язки; випадкові обставини.

Показник: інтерес до педагогічної діяльності з формування творчої особистості дошкільника.

Завдання. Мета: виявити наявність у студентів інтересу до здійснення діяльності з формування творчої особистості дошкільника.

Процедура виконання: студентам запропоновано підкреслити один із варіантів тверджень, що найбільше відповідає актуальному стану розвитку їхнього інтересу до проблеми формування творчої особистості дошкільника: «дуже цікаво»; «цікаво»; «скоріше цікаво, ніж не цікаво»; «скоріше не цікаво, ніж цікаво»; «нецікаво».

Третя серія діагностичних процедур стосувалася показників практично-діяльнісного критерію готовності майбутніх вихователів до формування творчої особистості дошкільника.

Показник: уміння з формування творчої особистості дошкільника.

Завдання. Мета: виявити педагогічні уміння, необхідні для здійснення професійної діяльності з формування творчої особистості дошкільника.

Процедура виконання. Студентам пропонують анкету з метою виявлення у них ступеня сформованості педагогічних умінь (аналітичні, конструктивні, організаторські, комунікативні, рефлексивні тощо) з організації формування творчої особистості дитини дошкільного віку.

Четверта серія діагностичних процедур стосувалася оцінно-рефлексивного критерію готовності

майбутніх вихователів до формування творчої особистості дошкільника.

Показник: уміння здійснювати взаємо- і самооцінку професійної діяльності.

З метою діагностування показників оцінно-рефлексивного критерію готовності майбутнього вихователя до формування творчої особистості дошкільника було використано тести для самооцінки студентами умінь здійснювати означену професійну діяльність: *тест «Креативність»* (за Н. Вишняковою), з такими параметрами: творче мислення, допитливість, оригінальність, уява, інтуїція, емоційність, емпатія, творче ставлення до професії; *модифікований варіант тесту С. Медніка «Ваш творчий потенціал»*; використано *методику С. Зайцева* для діагностики здатності майбутніх вихователів до педагогічної децентрації, яка дозволяє оцінити наявність або відсутність її у майбутніх вихователів, відчути основні джерела егоцентричних установок і окреслити деякі шляхи їх подолання [4].

Надалі за авторською методикою було проведено *анкетування* з метою з'ясування стану готовності здійснювати означену діяльність. Анкета містила серію запитань про основні поняття, що стосуються проблеми формування творчої особистості дитини дошкільного віку, педагогічні технології та наявність професійних умінь організації процесу формування творчої особистості дошкільника [5].

Також було запропоновано розв'язати *тести у формі питань-тверджень*, наприклад «Чи прагнете Ви свідомо змінити себе у процесі педагогічної діяльності з дітьми?», «Чи отримуєте задоволення від спілкування з творчими дітьми?».

Результати дослідження

У рамках визначеного підходу рівень готовності майбутніх фахівців в означеній сфері діяльності схарактеризований сукупністю певних параметрів, якими слугують визначені критерії та показники.

Ступінь прояву кожного з показників, узятих у сукупності, визначає рівень підготовленості майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності старших дошкільників.

Вивчення сукупності сформованих у майбутніх вихователів особистісних якостей і властивостей, професійних знань та вмінь за визначеними критеріями і показниками підготовленості до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку дозволило схарактеризувати рівні означеної підготовленості: високий, достатній, середній, низький. Схарактеризуємо їх.

Високий рівень готовності майбутніх вихователів до формування творчої особистості дошкільника.

Майбутні вихователі цього рівня виявляють стійкий інтерес до проблеми формування творчої особистості дітей старшого дошкільного віку і розглядають її як пріоритетний вид майбутньої професійної діяльності. виявляють ціннісне ставлення до дитини як до суб'єкта творчої взаємодії. У них сформована позитивна мотива-

ція до діяльності з творчими дітьми, вони обізнані з діагностичними методиками виявлення проявів якостей творчої особистості дитини-дошкільника. У них сформовані стійкі педагогічні уміння організації навчального процесу з творчими дітьми, вони уміють обирати оптимальні форми і методи організації творчої діяльності, дають чітку, адекватну оцінку своєї готовності до творчої професійної діяльності з дітьми. Високий рівень підготовленості майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності старших дошкільників дорівнює 44-47 балів.

Достатній рівень притаманний майбутнім вихователям, які проявляють інтерес до проблеми формування творчої особистості дошкільника, розглядають її як пріоритетний вид майбутньої професійної діяльності. У системі їхньої мотиваційної сфери присутні мотиви до творчої діяльності з дітьми. За несприятливих умов ціннісне ставлення до дитини як до суб'єкта творчої взаємодії залишається поза їхньою увагою. У них сформовані достатньо стійкі педагогічні уміння щодо організації навчального процесу з творчими дітьми; вони не завжди об'єктивно оцінюють свою підготовленість до професійної діяльності з дітьми. Достатній рівень підготовленості майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності старших дошкільників дорівнює 26-43 бали.

Майбутні вихователі *середнього рівня* проявляють незначний інтерес до проблеми формування особистості дитини дошкільного віку, не завжди обирають її як пріоритетний напрям майбутньої професій-

ної діяльності. У системі їхньої мотиваційної сфери слабо виражені мотиви до творчої діяльності з дітьми. Вони поверхово обізнані з діагностичними методиками виявлення проявів якостей творчої особистості дитини дошкільного віку. Вони характеризуються недостатньою сформованістю виконуваних педагогічних умінь організації творчої діяльності дітей дошкільного віку. Вони не завжди дають об'єктивну оцінку якості своїх знань і вмінь з формування означеної якості у дітей. Середній рівень підготовленості майбутніх вихователів до формування творчої особистості дошкільників дорівнює 12-25 балів.

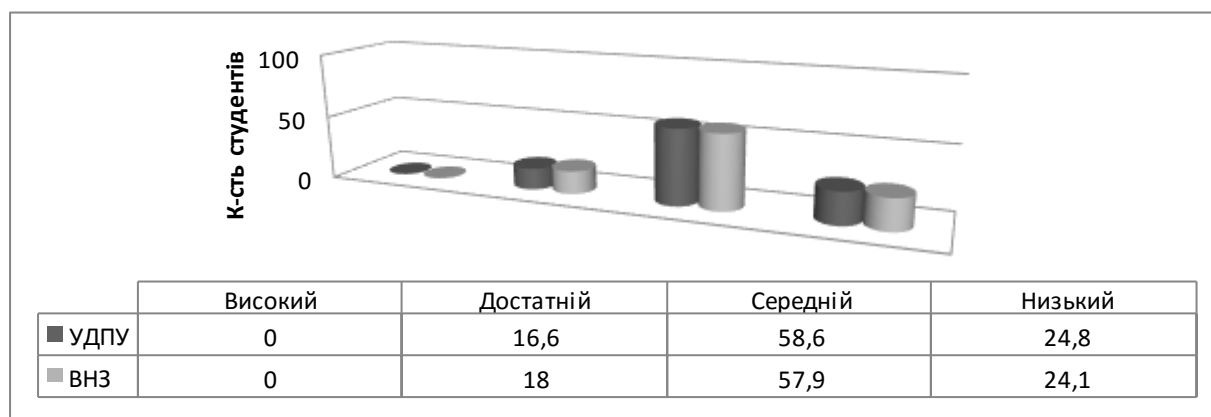
Низький рівень готовності властивий майбутнім вихователям, які не проявляють інтересу до проблеми формування творчої особистості дошкільників, не обирають її як пріоритетний напрям майбутньої професійної діяльності. У системі їхньої мотиваційної сфери не виражені мотиви до творчої діяльності з дітьми. Вони не обізнані з формами, методами та прийомами формування творчої особистості дітей дошкільного віку, діагностичними методиками виявлення цієї якості у дітей. Вони характеризуються слабкою вираженістю педагогічних умінь, які носять емпіричний, інтуїтивний характер дій. Низький рівень підготовленості мають студенти, які набирають під час діагностування до 11 балів.

Подаємо рівні готовності майбутніх вихователів до формування творчої особистості дошкільника за визначеними критеріями у табл. 1

Таблиця 1.

Розподіл майбутніх вихователів за рівнями готовності до формування творчої особистості дошкільника

Критерії	Розподіл студентів за рівнями готовності, (у %)							
	Високий		Достатній		Середній		Низький	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Мотиваційно-ціннісний	-	-	21,1	23,3	57,9	7,1	21	9,6
Когнітивний	-	-	20,0	20,1	55,4	55,4	24,6	4,5
Практично-діяльнісний	-	-	18	20,3	59,2	7,1	2,8	2,6
Оцінно-рефлексивний	-	-	7,4	8,2	62	62	30,6	29,8
Середнє значення	-	-	16,6	18	58,6	57,9	24,8	24,1

(ЕГ– студенти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (УДПУ), КГ– студенти інших вищих навчальних закладів (ВНЗ)).

Рис. 2.5. Діаграма розподілу студентів за рівнями готовності до формування творчої особистості дитини дошкільного віку

За результатами авторської методики для діагностики готовності майбутнього вихователя до формування творчої особистості дошкільника з'ясувалося, що вищого рівня готовності не було досягнуто студентами ЕГ і КГ. Найвищі показники підготовленості студентів до формування творчої особистості дошкільників за мотиваційним критерієм – достатній рівень – 21,1% респондентів ЕГ і 23,3% – КГ.

У цих студентів наявна мотивація, інтерес, бажання працювати у цій сфері, і лише у 21,0% студентів (ЕГ) і 19,6% – (КГ) наявні несформовані мотиви до професійної діяльності з творчими дітьми.

Показники готовності студентів до формування творчої особистості дитини дошкільного віку за когнітивним критерієм засвідчують, що лише 20,0% студентів (ЕГ) і 20,1% (КГ) оволоділи базовими знаннями із психолого-педагогічних дисциплін та методик дошкільної освіти і, як наслідок, орієнтуються в деяких питаннях, що стосуються проблеми формування творчої особистості дошкільників, проте ці знання поверхові і недостатньо усвідомлені.

Деякі нижчі показники готовності студентів до формування творчої особистості дітей дошкільного віку зафіксовано за практично-діяльним критерієм. Ці студенти (18,0% (ЕГ) і 23,0% (КГ) – достатній рівень) у ході організації різних видів творчої діяльності використовували доцільні форми роботи з дітьми (індивідуальні, індивідуально-групові, групові). Натомість, слабка обізнаність із діагностичною методикою виявлення творчої особистості дітей дошкільного віку зумовила неврахування ними індивідуальних особливостей дітей, їхніх інтересів і здібностей, що негативно вплинуло на організацію творчої діяльності. У 22,8% студентів (ЕГ) і 22,6% – (КГ) не сформовані педагогічні вміння, що засвідчує їхню неготовність до практичної діяльності з дітьми.

Як бачимо, у студентів виявлено низькі показники підготовленості за оцінно-рефлексивним критерієм. Ці респонденти (30,6% (ЕГ) і 29,8% (КГ)) характеризуються слабким коригуванням власного розвитку, не

володіють навичками самоаналізу і самооцінки.

Застосування діагностувальних завдань і обробка їх результатів дали можливість здійснити розподіл студентів за рівнями: високий, достатній, середній, низький. Високий рівень у студентів ЕГ і КГ був відсутній. На достатньому рівні виявлено 16,6% студентів (ЕГ) і 18% студентів (КГ). Переважна більшість студентів виявила середній (58,6% – ЕГ, 57,9% – КГ) і низький (24,8% – ЕГ, 24,1% – КГ) рівень готовності до формування творчої особистості дитини дошкільного віку.

Очевидно, що на час діагностики наявна результативність професійної підготовки незначна, що пояснюється прогалинами в змісті та недоліках навчально-методичного забезпечення навчально-виховного процесу у ЗВО та вказує на необхідність його подальшого вдосконалення.

Таким чином, результати психолого-педагогічної діагностики засвідчують недостатній рівень готовності майбутніх вихователів до формування творчої особистості дитини дошкільного віку, що доводить необхідність удосконалення підготовки фахівців із означеної проблеми.

Висновки

Визначено критерії (мотиваційний-ціннісний, когнітивний, практично-діяльний, оцінно-рефлексивний) і показники готовності майбутніх вихователів до формування творчої особистості дошкільника.

Охарактеризовано якісні виміри високого, достатнього, середнього і низького рівнів готовності майбутніх вихователів до формування творчої особистості дошкільника.

Розроблено методичний інструментарій, за яким проведено психолого-педагогічну діагностику готовності майбутніх вихователів до формування творчої особистості дошкільника. За результатами виконання студентами серії діагностичних завдань з'ясувалося, що високого рівня готовності майбутніх вихователів до формування творчої особистості дошкільника не виявлено в жодного студента; достатній рівень готовності майбутніх вихова-

телів до формування творчої особистості дошкільника притаманний майже чверті студентів експериментальної і контрольної груп; середній – більш, ніж чверті респондентів обох груп. У половини студентів обох груп зафіксовано низький її рівень.

Результати дослідження виявили основні проблеми студентів, пов'язані з недостатньою обізнаністю науково-методичних та психолого-педагогічних основ специфіки організації процесу формування творчої особистості дитини дошкільного віку; несформованістю професійних умінь здійснювати означену діяльність та давати адекватну оцінку своєї готовності до творчої професійної діяльності з дітьми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Асмолов А. Г. Психология индивидуальности: методологические основы развития личности в историко-эволюционном процессе : уч. пособие / А. Г. Асмолов. – М. : Изд-во МГУ, 1986. – 96 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти / науковий керівник А. М. Богущ, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук ; авт. кол.: Богущ А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л. [та ін.]. – К. : Видавництво, 2012. – 26 с.
3. Богущ А. М. Індивідуально-творче самовираження дітей дошкільного віку в ігрових ситуаціях / А. М. Богущ // Особистість у єдиному освітньому просторі. – Запоріжжя, 2014. – С. 48-51.
4. Зайцев С. В. Оценка способности воспитателей к децентрации / С. В. Зайцев // Вопросы психологии. – 1995. – № 4. – С. 36-48.
5. Іщенко Л. В. «Основи формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку»: методичний інструментарій / Л. В. Іщенко. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2014. – 62 с.
6. Киричок В. А. Ціннісне ставлення / В. А. Киричок // Енциклопедія освіти / АПН України / гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
7. Кульчицкая Е. И. Сирень одаренности в саду творчества / Е. И. Кульчицкая, В. А. Моляко. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – 316 с.
8. Ладивір С. О. Як пробудити творчий потенціал дошкільника / С. О. Ладивір // Спеціалізований журнал «Практичний психолог: дитячий садок». 2014.

REFERENCES

1. Asmolov, A. N. (1986). *Psikhologiya individualnosti: metodologicheskie osnovy razvitiya lichnosti v istoriko-evolyutyionnom protsesse* [Psychology of individuality: the methodological foundations of personality development in the historical and evolutionary process]. Moscow: Izd-vo MGU [in Russian].
2. Bohush, A. M., Bieliienka, H. V., Bohinich, O. L. (2012). *Bazovyi komponent doshkilnoi osvity* [Basic component of preschool education]. Kyiv: Publishing House [in Ukrainian].
3. Bohush, A. M. (2014). *Indyvidualno-tvorche samovyrazhennia ditey doshkilnoho viku v ihrovykh sytuatsiyakh* [Individually creative self-expression of

Podальші дослідження будуть спрямовані на розробку ефективної методики підвищення рівня підготовки майбутнього вихователя до формування творчої особистості дошкільника у процесі фахової підготовки у вищих закладах освіти, зокрема: розробку базових психолого-педагогічних дисциплін шляхом введення нових модулів, тем, питань, упровадження авторських спеціалізованих курсів, навчально-методичних посібників, методичних рекомендацій, програм, тренінгів, спрямованих на формування творчої особистості дошкільника.

– №.12 – С. 5-10.

9. Лейтес Н. С. Об изучении проблемы склонностей в русле идей Б. Теплова / Н. С. Лейтес // Вопросы психологии. – 1976. – № 5. – С. 45-54.
10. Матюшкин А. М. Концепция творческой одаренности / А. М. Матюшкин // Вопросы психологии. – 1989. – № 6. – С. 23-33.
11. Моляко В. А. Психология детской одаренности / В. А. Моляко, Е. И. Кульчицкая, Н. И. Литвинова. – К. : Знание, 1995. – 83 с.
13. Теплов Б. М. Способности и одарённость / Б. М. Теплов // Психология индивидуальных различий : хрестом. по психологии / под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер и В. Я. Романова. – М. : ЧеРо, 2002. – С. 262-272.
14. Уфимцева С.В. Особенности творческого развития дошкільника і молодшого школяра / С.В. Уфимцева // Рідна школа. – 2006. – № 2. – С. 65-67.
15. Creative and Innovative Good Practices in Compulsory Education in Europe / Joint Research Centre - Institute for Prospective Technological Studies. – Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2010. – 58 p.
16. Guilford J. The nature of human intelligence / J. Guilford. – New York : Mc. Grew Hill, 1967. – 207 p.
17. Torrance E. P. Creative teaching makes a difference / E. P. Torrance // Psychology and education of the gifted / Eds. W. Barbe & J. Renzulli. – N.Y. : Irvington Publishers, 1975.

children of preschool age in gambling situations]. *Osobystist u yedynomu osvitiomomu prostori – Personality in a common educational space* (pp.48-51). Zaporizhzia: [in Ukrainian].

4. Zaytsev, S. V. (1995). *Otsenka sposobnosti vospitateley k detsentratsii* [Evaluation of the ability of teachers to decentralize]. *Voprosy psikhologii – Issues of psychology*, 4, 36-48 [in Russian].

5. Ishchenko, L. V. (2014). *Osnovy formuvannia tvorchoi indyvidualnosti ditei starshoho doshkilnoho viku* [Fundamentals of the formation of the creative personality of children of the senior preschool age]. Uman: FOP Zhovtyy O. O. [in Ukrainian].

6. Kyrychok, V. A. (2008). *Tsinnisne stavlennia*

[Valuable attitude]. *Entsyklopediia osvity – Encyclopedia of Education*. V. G. Kremen (Ed). Kyiv: Yurincom Inter [in Ukrainian].

7. Kulchytskaya, E. Y. (2008). *Siren odarenosti v sadu tvorчества [Lilac of giftedness in the garden of creativity]*. Zhitomir: View of the ZhdU ім. I. Frank [in Ukrainian].

8. Leytes, N. S. (1976). Ob izuchenii problemy sklonnostey v rusle idey B. Teplova [On the study of the problem of inclinations in terms of B. Teplov's ideas]. *Voprosy psikhologii – Issues of psychology*, 5, 45-54 [in Russian].

9. Linenko, A. F. (1996) Vzaiemozviazok i vzaiemozalezhnist pedahohichnoi diialnosti i pedahohichnoho protsesu [Interconnection and interdependence of pedagogical activity and pedagogical process]. *Pedahohika i psykhohiia – Pedagogy and Psychology* 3, 256-257. Kyiv: Pedagogical thought [in Ukrainian].

10. Matyushkyn, A. M. (1989). Kontsepsiya tvorcheskoy odarenosti [The concept of creative endowment]. *Voprosy psikhologii – Issues of psychology*, 6, 23-33 [in Russian].

11. Molyako, V. A. (1995). *Psyhologiya detskoy odarenosti [Psychology of child giftedness]*. Kyiv:

Knowledge [in Ukrainian].

12. Sysoyeva, S. O. (1996). *Pidhotovka vchytelia do formuvannia tvorchoi osobystosti uchnia [Training a teacher for the formation of creative individuality]*. Kyiv: Politographic book [in Ukrainian].

13. Teplov, B. M. (2002). *Sposobnosti i odarionnost [Skills and giftedness]*. (pp. 262-272). Moscow: CheRo [in Russian].

14. Ufimtseva, S.V. (2006). Osoblyvosti tvorchoho rozvytku doshkilnyka i molodshoho shkoliara [Features of the creative development of preschoolers and junior schoolchildren]. *Ridna shkola – Native school*, 2, 65-67 [in Ukrainian].

15. *Creative and Innovative Good Practices in Compulsory Education in Europe Joint Research Centre*. (2012). Institute for Prospective Technological Studies. Luxembourg : Publications Office of the European Union [in English].

16. Guilford, J. (1967). *The nature of human intelligence*. New York : Mc. Grew Hill [in English].

17. Torrance, E. P. (1975). Creative teaching makes a difference. *Psychology and education of the gifted*. N.Y.: Irvington Publishers [in English].

Liudmyla Ishchenko,

Doctor of Pedagogy, professor, head of the Department of Psychology and Pedagogy of Child Development, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, 28, Sadova Str., Uman, Ukraine,

Ildiko Oros,

PhD, rector of Ferenc Rákóczi II. Transcarpathian Hungarian Institute, 6, Kossuth square, Beregszász, Ukraine,

Olesia Liakhovets,

PhD (Candidate of Pedagogical Sciences), senior lecturer, Department of Preschool Education, Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy 81, Shevchenko Boulevard, Cherkasy, Ukraine

PSYCHO-PEDAGOGICAL ASSESSMENT OF FUTURE TUTORS' ABILITY FOR THE FORMATION OF PRESCHOOLERS' CREATIVE SKILLS

The paper aims to reveal the results of psychological and pedagogical assessment of future tutors' ability for the formation of creative skills in preschool children. The assessment was carried out according to the following criteria: motivational and value, cognitive, activity, evaluative and reflexive. Each criterion includes a group of qualitative indicators that reveal the content and describe the achievements of students in this type of activity. There have been distinguished high, sufficient, medium and low levels of ability for this activity with specific characteristics of qualitative dimensions, which reveals the prospects for developing appropriate effective measures to improve the quality of professional training of future tutors. The experiment involved 60 students of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University majoring in Preschool education. According to the results of the performance of a series of diagnostic tasks by the respondents, it has been found that no one of them has a high level of the ability for the formation of a preschoolers' creative skills. A sufficient level is characteristic of almost a quarter of the students; an average level is peculiar for more than a quarter of the respondents. A low level has been found in about 50% of the students. The results of the study have revealed the main problems of the students associated with the lack of knowledge of scientific and methodological, as well as psycho-pedagogical bases of the specific nature of the organization of the process of preschoolers' creative skills formation; as well as incompetence of professional skills of carrying out this kind of work. Thus, the carried out research has revealed the need for the development of the efficient technique of increasing the level of training of future tutors in terms of the formation of preschoolers' creative skills. This technique is going to involve the development of basic psycho-pedagogical disciplines by means of introducing new modules, topics, issues, specialized courses, study guides, trainings focused on the development of preschoolers' creativity.

Keywords: future educators, psychological and pedagogical diagnostics, methodical tools, criteria, indicators, levels, creative person, child of preschool age.

Submitted on August, 21, 2017